

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד ר' **משה שניצר ז"ל** ב"ר מנחם מנדל ז"ל תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"



האשה החשובה ודופת צדקה וחסד מרת **ורדה שניצר ע"ה** ב"ר מאיר ז"ל תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1034

מסכת חולין ק"י - קט"ז ♦ טבול יום ג', ד' - ד', ד'

בס"ד, י' אדר ב' תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ מדוע לוקים על אכילת בשר בחלב
- ♦ ביטול שוקולד שקיים חשש כי מעורב בו בשר
- ♦ בין ביטול בשבת לביטול בשר בחלב
- ♦ ההבדל בין מלאכת ביטול לפעולת ביטול

♦ בדיקות מעבדה בחששות בשר בחלב

- ♦ הרב שסמך על היהודי שסמך על הגוי
- ♦ חוש הטעם כהה במהלך הדורות
- ♦ כך ניצל העוף מפח האשפה
- ♦ מליחת בשר קפוא

דבר העורך

הולכים ביער

ימי הפורים וחג הפסח שלפנינו, הם זמן המתאים להתבונן במאמר מחכים של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל.

קיים הבדל יסודי בין פורים לפסח. בעוד נס יציאת מצרים התרחש בגלוי, לאור יום, לעיני כל העולם, נס הפורים התרחש בסתר, התהליכים התרחשו כבאקראי, ואפשר היה לפרשם כרצף מאורעות טבעיים שגרמו להצלת היהודים. את המעלות המיוחדות שעם ישראל זכה להן באמצעות ימי הפורים, הדגים הרב הוטנר זצ"ל באמצעות משל.

מעשה באדם שמסיבות שונות שהתגללו עליו נאלץ לעבור ביער עבות. יודעי דבר ידעוהו כי מיטיבי לכת חוצים את היער בשבעה ימים, עד אשר הם זוכים לראות את קצהו השני. **ימים** ארוכים התכונן מיודענו לצעידה הממושכת. מזון משומר הכין בצקלוננו, עששית נפט גדולה, ועוד אחת לגיבוי, מקל גדול להשען עליו בדרך המהמורות, ומקל קטן, אם ייאלץ להלחם בשתי ידיו. מים בכמות מספקת, יען נחלים לא זרמו ביער, ומעיל צמר עבה, עשוי שכבות אחדות, להתגונן מפני הקור העז.

במגיע אור ראשון של היום המיועד ליציאה לדרך, עמד ההלך בפתח היער, מבקש לנצל את אור היום עד תומו, ובצעדים נחושים פסע אל תוך היער. קולות הפרידה הנרגשים של בני משפחתו נחלשו עד שנמוגו בצלילים השונים שהפיקו בחדווה שוכני היער. **הוא** קמץ את אצבעותיו סביב מקל ההליכה, הידק את מעילו להתגוננות מפני שיחי בר שנקרו בדרכו, ופילס את דרכו קדימה. פה ושם חלף על פניו

◀

דף קיא/ב וליטעמיה קפילא ארמאה

הרב שסמך על היהודי שסמך על הגוי

ה"שולחן ערוך" (י"ד סימן צ"ב סעיף א) פוסק: "כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותח, טועם העובד כוכבים הקדירה, אם אמר שיש בה טעם בשר, אסורה. ואם לאו, מותרת, אפילו בפחות משישים".

פסק הלכה זה מבוסס על גמרתנו. כידוע, מאכל טרף שהתבשל עם מאכל כשר, אוסר את המאכל הכשר, אלא אם כן המאכל הכשר הוא פי שישים בגודלו מן המאכל הטרף, ואזי המאכל הכשר מבטל את המאכל הטרף. גמרתנו מוסיפה, כי ניתן לתת ל"קפילא ארמאה" - טבח נוכרי - לטעום מן המאכל הכשר כדי לשמוע את חוות דעתו, אם מורגש בו טעמו של המאכל הטרף.

כשחוש הטעם כבר לא מה שהיה... היתר זה אינו גורף, ויש לו מספר סייגים, ביניהם הגבלה מעניינת המובאת ב"דרכי תשובה" (סימן צ"ב ס"ק ז), כי אין לסמוך על טעמו של ישיש שמלאו לו שמונים, משום שזקן עם הארץ ובעל חטא, מאבד את חוש הטעם בגיל זה... כמו כן, ניתן לסמוך גם על נוכרי שאינו טבח, ובתנאי שלא יידע שמסתמכים עליו, אלא יאכילוהו לפי תומו את המאכל (עיין "שולחן ערוך" י"ד סימן צ"ב סעיף א' וסימן צ"ח סעיף א', וש"ך שם ס"ק ב').

הרמ"א - נהגו שלא לסמוך על טעימת נוכרי: הרמ"א (שם) מוסיף על דברי ה"שולחן ערוך" הגהה קצרה: "ואין נוהגים עכשיו לסמוך על נכרי ומשערין הכל בשישים" (בטעמו של דבר עיין חידושי רעק"א איגור ב"שולחן ערוך" שם). האשכנזים, איפוא, נהגו להחמיר שלא לסמוך על המובא בגמרתנו, שניתן לתת לנוכרי לטעום מן המאכל.

האם ניתן לסמוך על יהודי: טרם נעמוד על צדדי המחלוקת, נציין מחלוקת נוספת בין הפוסקים והיא, האם לדעת הרמ"א ניתן לסמוך על יהודי שטעם את התבשיל וחיווה את דעתו כי אין בו טעם אסור (ש"ך שם ס"ק ה' ועיין שם ב"פתחי תשובה" ס"ק ג').

היאך יתכן שיהודי יאכל מאכל ספק טרף כדי לעמוד על טעמו? ובכן, האפשרויות לכך כה רבות, למשל, יהודי שאסר על עצמו בנדר לאכול מאכל מסויים, ומאכל זה נפל לתוך תבשילו. כל היהודים אינם מנועים מאכילת תערובת זו, ולפיכך, כל אחד, לבד מן הנודר רשאי ויכול לבדוק את המאכל (ש"ך שם).

לפנינו שתי מחלוקות, האחת אם ניתן לסמוך על טעימת נוכרי, והשניה, לדעת האוסרים, אם ניתן לסמוך על טעימת יהודי. בספר "בדי השולחן" (סימן צ"ח ס"ק ד) מביא הסבר מעניין ביותר למחלוקות אלו.

צעילוי נשמת

הרב **משה צבי יוסף הלפרן ז"ל**
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע ט"ו באדר תשל"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידו משפחות הלפרן שיחיו קרית קרניצי - גבעת שמואל

צעילוי נשמת

מרת **מלה (מחלה) זיסר ע"ה**
בת ר' יוסף ז"ל
נלב"ע י' באדר תשס"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק (זינדל) זוהר ז"ל**
ב"ר אהרון ז"ל
נלב"ע ט' באדר ב' תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י בניו אהרון ושלמה זוהר שיחיו

לעילוי נשמת

איש רב פעלים רודף צדקה וצדק ר' **אמיל אברהם טואטי ז"ל** בן הרב חיים טואטי ז"ל נלב"ע כ' תשרי תשס"ו וזוגתו עזר כנגדו רודפת שלום וטוב מרת **פני שרה ע"ה** בת נתן סמואל ז"ל נלב"ע י' באדר תשע"ה **תנצב"ה**
הונצחו ע"י בני המשפחה שיחיו





חוש הטעם כהה במהלך הדורות: ראשית, נברר, מדוע הרמ"א החמיר שאין לסמוך על נוכרי בעל ה"מנחת כהן" זצ"ל (ח"א סוף פ"ז) כתב, כי מחמת סיבות שונות, פחתה האמינות של העכו"ם, וממילא לא ניתן לסמוך עליהם כאשר הם מחווים את דעתם לגבי טעם המאכל. ואילו מדברי בעל הלבוש (הביאו הש"ך) עולה, כי הרמ"א הורה כן, לאחר שבמשך השנים כהה כושר ההבחנה של בני האדם, ושוב אין מומחים עד כדי כך שיש באפשרותם להבחין בטעם קלוש המעורב במאכל. מעתה, כאשר נבקש לבדוק אם ניתן לסמוך על טעימת יהודי נמצא, כי הדבר תלוי בשני ההסברים הנזכרים. שכן, אם הוראתו של הרמ"א מבוססת על חשד לאי אמינותו, הרי שבנוגע ליהודי חשש זה אינו קיים. ברם, אם חושי הטעם של בני האדם איבדו מזוהרם, אין הבדל בין יהודי לנוכרי, לשונם של הכל תפלה משל אבותיהם.

להלכה, בדיעבד ניתן לסמוך על טעימת ישראל ("בדי השולחן" שם).

כך ניצל העוף מפח האשפה: משהגענו עד הלום, בלתי ניתן להתעלם מהברקה גאונית המיוחסת לגאון מטעפליק, רבי שמשון אהרן פולנסקי זצ"ל, ששימש כרבה של שכונת בית ישראל בירושלים לפני שנים רבות.

באחד הימים הובא לפניו עוף כשר, שהתבשל בטעות עם מאכל טרף. מאחר שהאשכנזים נוהגים שלא לסמוך על נוכרי שיטעם את העוף ויאמר אם טעם המאכל הטרף מורגש בו, ברור היה לכל, כי איש לא יזכה ליהנות מן העוף. ברם, להפתעת הכל, הגאון מטעפליק הורה לתת חתיכה מן העוף לנוכרי, כדי שיטעמנה. לכשדווחו לו כי הנוכרי אמר שאינו מרגיש טעם שונה בעוף, הורה הגאון לתת חתיכה מן העוף ליהודי בן עדות המזרח, אשר רשאי לאכול מן העוף לאחר טעימת הנוכרי, שהרי לדעת ה"שולחן ערוך", גם בימינו סומכים על טעימת נוכרי. מעתה, לאחר שהיהודי יאכל מן העוף ויזהיר כי אין בו טעם שונה, גם האשכנזי בעל העוף יהא רשאי לאכול ממנו, שהרי יהודי טעם אותו והזהיר כי לא השתרבב אליו כל טעם שונה... ("מאור השבת", ח"ב, עמ' תקל"ה) [כאמור, הוראה זו 'מיוחסת' על פי השמועה לגאון מטעפליק, אך השמועה אינה מבוססת דיה כדי לסמוך עליה כפסק הלכה].

דף קי"ג/א אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה

מליחת בשר קפוא

אחת הפעולות הנדרשות להכשרת בשר לאכילה, היא המליחה. לאחר שחיטת בעל החיים, בדיקתו וניקורו, יש למלוח את בשרו "יפה יפה" כלשון גמרתנו. ראוי לציין, כי יש אומרים ("בית יוסף" יו"ד סימן ס"ט אות י"ט בדעת הגאונים) שהמלח אינו מוציא את כל הדם, אך הוא גורם לכך, שכל הדם שהיה עשוי לצאת בשעת בישול הבשר, ייצא עם המלח, ואילו הדם שנשאר ולא יצא, אינו אסור באכילה, שכן, הדם שנאסר באכילה הוא זה שפרש מן האיברים. ויש חולקים (עיין פמ"ג בפתחיה להל' מליחה ד"ה העיקר ה' בשם הרשב"א) וסוברים, כי המליחה מוציאה את כל הדם הנמצא בבשר, והדם היוצא לאחר מכן אינו אלא 'מוהל' הנראה כדם. לכל הדעות, בשר שלא נמלח והתבשל, נאסר באכילה, משום שהדם נפלט ממנו בשעת הבישול והפך לדם אסור, ולאחר מכן הוא שב ונבלע בבשר.

הקבלה המסורה בידינו, כי בשר שנמלח לא יפלוט דם בשעת בישולו, מתייחסת לבשר ומלח במצב טבעי, אך כל שינוי בטבעם או בתנאי אחזקתם, דורש בדיקה מדוקדקת, אם אין בכך כדי לערער את הנוסחה המקובלת, כי בשר מלוח אינו פולט דם בשעת הבישול. נידון זה התעורר ביתר שאת כאשר החלו לשנע בשר קפוא ממדינה למדינה, והפוסקים דנו בנושא בהרחבה, כדלהלן.

אין למלוח בשר שעברו עליו שלשה ימים: על כך ששינוי במצבו של הבשר מגביל את פעולתו של המלח, אנו למדים כבר מהוראת הגאונים ("תשובות הגאונים", הובא בטור יו"ד סימן ס"ט), כי אין טעם למלוח בשר שעברו עליו שלושה ימים מעת שחיטתו, שכן, דם בעל החיים התייבש והמלח אינו מסוגל לשאוב אותו, ואזי, בשעת הבישול, הוא ישוב להיות נוזלי, ייצא מן הבשר וישוב אליו, ויאסור אותו. הוראה זו נפסקה להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן ס"ט סעיף י"ב). הרשב"ש (שו"ת סימן תקס"א) מוסיף, כי גם מן הגמרא (כתובות ע"ב) מוכח כן, שהרי היא קובעת כי מכה בבשר מגלידה לאחר שלושה ימים (ראה בשו"ת "ביעי אומר" יו"ד ח"ב סימן ד', ח"ז סימן ד', בדבר חילוקים שונים בין הנידון לראיה).

האם בשר קפוא נשמר בדיוק כשהיה: כאשר הפוסקים נדרשו לדון לגבי בשר קפוא, השאלה שעמדה בפניהם היתה, אם הקפאת בשר משמרתו בדיוק באותו מצב שבו היה נתון בעת הקפאתו. שאלה זו היתה אקטואלית מאז ומעולם בארצות הקור, שבהן אפשר היה להקפיא את הבשר בימות החורף (עיין "ערוך השולחן" שם ס"ק ע"ט), והיא התעוררה ביתר שאת עם השינוע המסחרי של מוצרי מאכל קפואים מחוף לחוף, ביניהם בהמות שנשחטו בארץ נכר, הוקפאו על כרעיהן ועל קרביהן, ללא ניקור ומליחה, והובלו לארץ היעד, שם הופשרו. מאחר שמרגע שחיטת הבהמות ועד למליחתן חלפו ימים רבים, התעוררה השאלה אם ניתן למולחן, שהרי חלפו שלושה ימים מעת שחיטתן.

מרבית גדולי הפוסקים בשמונים השנים האחרונות התייחסו לשאלה זו ופלפלו בה רבות, והדעות חלוקות. רבים הם המתירים למלוח בהמות אלו, שכן, לדעתם, ברגע הקפאתן, משתמר מצבן כפי שהיה בשעת ההקפאה, הדם אינו מתייבש יותר. מעתה, עם הפרשתה, לפנינו בהמה במצב של בהמה שנשחטה לפני יום אחד בלבד, ומותר למולחה ולאכולה ("ערוך השולחן" שם, ועיין שו"ת "שרידי אש" ח"ב סימן י"ד).

בעל חיים זה או אחר, ושריריו היו דרוכים כקפיץ לקראת האפשרות שייאלץ לזנק על ענף עץ כדי להמלט על נפשו מלביאה זועמת, או כדי להמנע מהתגוששות עם קרנף מתהולל.

שעת הצהרים חלפה: אלמלא שיעונו המדוייק לא היה באפשרותו לאמוד את השעה. אור קלוש הסתגן דרך צמרות העצים שהתמרו לגובה רב והסתירו את עין השמש. חום כבד שרר ביער. הוא האט את צעידתו, והביט בהשתוממות בחיות היער שרבצו על מקומן בעצלה, ופקחו לעברו חצי עין מנומנמת.

חושיו נדרכו לשמע רחש פתאומי. נשימתו הפכה קצרה, דמו אזל מפניו, והוא האץ את פסיעותיו, משל היה בורח מפני הארי, אך הוא אפילו לא ידע ממה הוא בורח, ואם הוא בכיוון הנכון.

רוח קרירה נשבה על גבו, ובישרה על שעת בין הערביים. חיות הלילה עשו הכנות אחרונות לקראת ארוחתם העיקרית, והוא, שערותיו סומרות, שיניו נוקשות מפחד, ממשיך להלך בדבקות נעזר במצפן כדי לכוון את צעדיו.

הוא לא ידע כמה דרך הספיק לגמוע, אך ידוע ידע, כי יותר ממה שצעד, עוד יש לפניו. בשביעות רצון הסיר את תרמילו מגבו ותר באפילה אחר עששית הנפט. מעשה אומן הציבה על הקרקע בלא ראות מאומה, וחרדה מצמרת החלה זוחלת מגבו ומתפשטת בכל גופו. הנפט. הוא שכח את מיכל הנפט. עששית אמינה ופתילה משוכחת היו ברשותו, אך את חומר הבעירה הוא שכח על השולחן בחדר העבודה. במר יאושו הוא נזכר כיצד בטרם צאתו הוציא את מיכל הנפט בחדרו, לוודא כי הוא מלא עד תומו, ועתה, אין בידו אף לא טיפת נפט.

כשוך חרונו הפנים כי את הנעשה אין להשיב. בחדלון אונים הוא אסף את הפציו, התייצב בחשש, מתח את עפעפיו עד ששריריו כאבו, והחל מגשש את דרכו באפילה. צרצר שחלף על פניו במעופה צורמנית, עתיד היה להסביר את קצוות השערות הלכנות שהתנוססו לתפארה במרכז קדקדו, עד זקנה ושיבה. דמו הלם ברוקתיו, אזניו כמו הסתובבו על ציריהן לשמע כל רחש, נחיריו רטטו כאפו של כלב, בניסיון להריח בעל חיים מתקרב, ועצביו עמדו להתפקע.

הוא החליט לעלות לנום על עץ, ויהי-מה.

החפץ הקטשור הראשון שנגלה לפניו, היה נדמה לו כעץ. הוא העביר ידו סביב הגזע, מישש את בליטותיו, העביר אצבע על חריציו, ואחר הכניסה אל פיו. כן, זה עושה רושם של עץ. הוא זכר את הסיפור האימתני, שכעת הפך למוחשי, על אותו תייר שטיפס באפילה על גורילה, מתוך מחשבה כי היא עמוד שהוצב ביער. את הסיפור הורא סיפרו חבריו של התייר ששמעו את הקולות ואת הסיום המחריד. הוא סילק ממוחו את המחשבות המדכאות, כך את זרועותיו סביב הגזע, וטיפס עליו במשיכות, עד למעלה, עד הצמרת.

קרן שמש חמימה ליטפה את ראשו. לא מזמן נרדם, לאחר שלמד להכיר את כל רחשי היער, לאורך שעות הלילה. הגיעה שעת צעידה.

כבקי וימוימו, השתלשל מן העץ, סידר את בגדיו והמשיך לצעוד.

במהלך ששת ימי הצעידה הנוספים, חלפו עליו דברים מסמרי שיער, שעתידים היו להפוך לאבן היסוד של כל שיחה משפחתית, החל מעתה ועד פטירת אחרון נכדיו. תנין שפער מולו את מלתעותיו; חסידה שניקרה להנאתה בראשו של נמר; שני יעלים שחברו אליו למשך שלשה ימים ולא נטשוהו; שלשה נחשים שנכרכו סביב פילו; שמונה צבועים שבאחד הלילות המתונו למרגלות העץ שעליו ניסה לנום, ולא הרפו ממנו, עד ששישה בהם אריה שהשתוקק גם הוא להפכו לסעודה דשנה.

ביום השביעי, בעודו צועד בחברת יעליו, נגלתה קרן אור. היער תם. המסע הגיע אל קיצו, והוא חי, בריא ושלם.

כל ימיו היה סח בהתלהבות, כי את אשר העניקו לו שבעת ימי האימה, לא היה רוכש לעולם. חושי התחדדו באופן מפליא. בקשישותו, יכול היה לזהות מרחוק פסיעות של קרוב משפחה רחוק, בעוד בניו אינם שומעים מאומה. שריפה שפרצה במרחקים, נקלטה בנחיריו מייד, עוד בטרם נזעק



אי מי לכבותה. בחושך מוחלט, יודע היה לזהות אנשים ולקרוא להם בשמם, לתדהמתם הרבה. אלו הן המעלות שאדם רוכש כאשר הוא מתמודד עם קשיים. היהודים אשר חיו בתקופת שושן הבירה, ולא היו מודעים לנס המופלא המתרחש תחת עיניהם, רכשו לעצמם מידת ביטחון ואמונה בקדוש ברוך הוא, גם בזמנים הקשים ביותר. זה הוא ייחודו של הפורים, על פני המועדים האחרים. **יאם** הדברים גם ליהודים הרבים והנפלאים המצטרפים מידי יום ללגיון הדף היומי. בלתי נמנע להתעלם מן הקשיים שהם מנת חלקם של המתחילים. לא תמיד זה קל. אין צורך להסביר. מי שמבין, מבין, ומי שאינו מבין לא יבין. **העידוד** שאפשר להעניק ללומדים החדשים הוא, כי הקשיים והמאמצים הכבירים המושקעים על ידם, יבואו לידי ביטוי עוד זמן לא רב. לפתע, בלא שישימו לכך לב, חושיהם שהתחדדו במהלך השיעורים, בניסיון לעקוב אחר כל דברי הגמרא, ישמשו אותם בעת הלימוד להעמיק הבן ולחקור את דברי הגמרא, ואת הסיפוק שהם ינחלו באותה עת, רק הם בעצמם יהיו מסוגלים לתאר.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 474 בני ברק, ספס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ק"א/רמי בר תמרי דהוא רמי בר דיקולי **יש לעשות הכל כדי שלא להזדקק לבריות** הבה נתאר לעצמנו את המקרה המתואר בגמרא: אדם מגיע לסורא בערב יום כיפור. הוא חולה מעיים, ללא בגדים משל, ועליו לסעוד את לבו לפני היום הקדוש. והנה, הוא אינו מתדפק על פתחי יהודים

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029 *

או שלח מייל לדוא"ל: veten@meorot.co.il



יש מן הפוסקים, שביקשו לאסור מליחת בשר שהיה קפוא, מחשש שבמהלך ההקפאה, חלו אי אלו שינויים בבשר, אם גם בלתי מורגשים בעליל, ומניין לנו שבכוחו של המלח להוציא את כל הדם הנדרש מבשר זה שעבר תהליכים שאינם טבעיים לו (עיי' שו"ת "ישכיל עבדי" ח"א י"ד סימן ג', ועיי' "מנחת יעקב" סימן י"ד, הובא ב"באר היטב" סימן ס"ט ס"ק ח').

יש לציין, כי רבים וגם טובים (עיי' שו"ת "שבט הלוי" ח"ב סימן כ"ה) משתדלים להימנע מאכילת בשר שנמלח לאחר הקפאתו, גם מחמת בעיות נוספות הכרוכות בהקפאתו (עיי' שו"ת "ישכיל עבדי" שם), ביניהן, שההקפאה עלולה להצמיח את כלי הדם ולמנוע מן הדם להיספג אל המלח [ראה בהרחבה דף צג/ב מאמר "מריטת נוצות התרנגול לפי ההלכה"]. להלכה, הורה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" י"ד ח"א סימן כ"ז) כי לכתחילה יש להימנע מכך, אך בדיעבד ניתן לסמוך על המקילים, ובלבד שהבשר הוקפא באופן מוחלט והפך קשה כאבן.

דף קטו/ב לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול

בדיקות מעבדה בחששות בשר בחלב

יש שאסרה תורה **לאכול** מאכלים מסויימים. יש שהתורה אסרה את **ההנאה** ממאכלים מסויימים. איסור בשר בחלב, מלבד שהוא מאגד בתוכו את שני האיסורים הנזכרים - אכילה והנאה -, הוא כולל איסור ייחודי שאין דוגמתו בכל התורה - איסור בישול, שהמבשל בשר וחלב יחדיו, עובר על איסור תורה. המניח כי הפוסקים הרבו לדון מהו בישול, האם צלייה, טיגון, עישון, בישול בחמי טבריה ועוד נכללים באיסור התורה, אינו טועה. אך במאמר הבא נתמקד בהגדרת איסור הבישול, איזה סוג של בישול אסרה התורה.

בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה: החקירה העומדת בפנינו היא, האם איסור הבישול של בשר בחלב כרוך באיסור ההנאה והאכילה של הבשר והחלב, היינו: האם אין לבשל את הבשר ואת החלב, כדי שלא יבואו ליהנות מהם אחר כך ולאוכלם, או שמא איסור הבישול עומד בעינו ללא כל קשר לתוצאות ולהשלכות שיתרחשו לאחר מכן.

מדוע לוקים על אכילת בשר בחלב: שאלה עצומה מרחפת מעל הלכות בשר בחלב. כל שנאמר בתורה הוא (שמות כג/יט, שמות לד/כו, דברים יד/כא) "לא תבשל גדי בחלב אמו". מאחר שהתורה שנתה ושילשה פסוק זה, למדו חכמים בסוגייתנו על שלשת האיסורים הלא המה, אכילה, הנאה ובישול. מעתה, לכאורה, אין להלקות את האוכל בשר בחלב או את הנהנה ממנו, שכן, לא דיברה תורה אלא על המבשל בשר בחלב, "לא תבשל גדי בחלב אמו", ושני האיסורים הנוספים נלמדים בדרשה, והלא אין לוקים על איסור הנלמד בדרשה ואינו מפורש בתורה, ומדוע האוכל בשר שבושל עם חלב לוקה (רמב"ם הל' טומאת מת פ"א הל' ב').

במענה לשאלה זו כותב ה"כסף משנה" (שם, בתי השני) את ההגדרה הבאה: "דמשמע שלא אסרה תורה לבשל בשר בחלב, אלא כדי שלא יבוא לאכול". הוי אומר, מאחר שאיסור הבישול, אינו אלא כדי להמנע מאיסור האכילה, הרי שכאשר התורה שנתה ושילשה את איסור הבישול, כאילו פירשה שאסור לאכול בשר שבושל עם חלב, ואין זה נחשב כאיסור הנלמד מדרשה.

נמצאנו למדים, כי איסור בישול בשר בחלב מותנה בהיווצרות חשש להיכשלות באיסור אכילת הבשר והחלב המבושלים. על ההשלכה ההלכתית הנובעת מנידון זה ניתן לעמוד על ידי השאלה הבאה שהוצבה בפני הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, הוגה ומייסד "הדף היומי".

יהודי ביקש לבדוק את רכיביו של שוקולד מסויים, כדי לוודא כי אין בו תערובת בשר בחלב. דא עקא, שהבדיקה נעשית על ידי בישול השוקולד. נמצא, כי אם אכן לפנינו תערובת בשר בחלב, הרי שבישול בשר בחלב... המותר הדבר?

בישול שוקולד שקיים חשש כי מעורב בו בשר: הגאון מטשעבין זצ"ל ("דובב מישרים" ח"א סוס"ל) כותב במענה לשאלה זו, כי לפי דברי ה"כסף משנה" הנזכר, יתכן שאין איסור בדבר. שכן, מדברי ה"כסף משנה" עולה, כי איסור הבישול תקף רק כאשר תתכן אפשרות שהבשר והחלב ייאכלו. ברם, במקרה שלפנינו, אין הלה מתכוון לבשל את השוקולד אלא כדי להמנע ממכשול איסור אכילת בשר בחלב, ואין לחשוש שמא ייכשל באיסור זה עצמו, כאשר כל מטרת הבישול היא כדי לגדור את עצמו מאכילת תערובת בשר בחלב. טענה זו הוא מצרף לכך שלפנינו ספק של תערובת בשר בחלב, ואין איסור וודאי. בסיום מאמר זה נדגיש שוב, כי הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה, ואנו מדגישים זאת דווקא בשלהי מאמר זה אשר תכניו אקטואליים ומעשיים ביותר.

דף קטו/ב לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול

בין בישול בשבת לבישול בשר בחלב

נידון תמים, לכאורה, בעניין נר חנוכה, שהעלה בעל ה"שער אפרים" (סימן ל"ח), עורר את גדולי ישראל להתכתבות עניפה בהלכות בישול בשר בחלב.

חמאה שמעורב בה בשר, כשמן לנרות חנוכה: המעשה אירע, כאשר חתיכת חמאה נאסרה באכילה ובהנאה לאחר שהיא בושלה עם בשר [ליתר דיוק, בכלי בן יומין], והתערב בה טעם הבשר. בעל החמאה היה אמור להשליכה לאשפה, אך ימי החנוכה קרבו ובאו והוא העלה בדעתו להשתמש בחמאה כחומר בעירה לנרות החנוכה.



בעל ה"שער אפרים" חוכך תחילה בדעתו להתיר את השימוש בחמאה זו, שכן, אמנם, אסור ליהנות מן החמאה, שתערובת בשר וחלב היא, ואסור ליהנות מהם, אך כלל נקוט בידינו: "מצוות לאו ליהנות ניתנו", שימוש בחפץ לצורך מצווה, אינו נחשב הנאה מן החפץ. לבסוף הוא מכריע מסיבה אחרת, שאין כאן מקומה, לאסור את השימוש בחמאה זו לצורך הדלקת נרות חנוכה.

הדלקת החמאה, הרי היא בישול בשר בחלב: תמהים ומשתאים פרשו שני הגיסים, בעל ה"אליה רבה" (אליה זוטא סימן תרע"ג) ובעל ה"שבות יעקב" (שו"ת או"ח סימן ל"ח) את שאלתם, מה ראה בעל ה"שער אפרים" לדון בחמאה זו, הרי אם יבעיר פתילה בחמאה, הוא יבשל את החמאה על טעם הבשר שבה, ויעבור על איסור מן התורה של בישול בשר וחלב!

החלק המרתק שבתמיהתם הוא דווקא הנידונים הבוקעים מתוך דבריהם, ומתפרצים מאליהם, ביניהם, האם שריפת בשר וחלב וכליויים, נכללת באיסור בישול בשר בחלב. וכמו כן, הרי החמאה התבשלה כבר פעם אחת, האם יש בישול אחר בישול בבשר בחלב? שמא הבישול השני אינו נחשב בישול כלל (עיין בשע"ת ר"ס תרע"ג, ובקונטרס ימי החנוכה, שכטר עמוד ס' ואילך).

הבה נמקד את עיוננו בשאלה, האם כילוי בשר וחלב נחשב בישול. ובכן, מדברי הגמרא (קח/ב) עולה, כי יש צורך בבישול בשר וחלב שניתן לאוכלם לאחר הבישול, ובמקרה שלפנינו, כל עוד שהחמאה לא התבשלה לאור הפתילה - אין איסור, ולאחר שהתבשלה - אין חמאה... שהלא היא מתכלה. לכאורה, צודק, איפוא, בעל ה"שער אפרים", שהמשתמש בחמאה כשמן למאור, אינו עובר על איסור בישול בשר בחלב. ברם, בעל ה"שבות יעקב" (שם) מסביר, כי עוד בטרם כילוי החמאה באמצעות הפתילה, היא מתחממת מחום השלהבת, ואז היא מתבשלת על טעם הבשר שבה, וזו היתה כוונתו וכוונת ה"אליה רבה" בקובעם, כי העושה כן עובר על איסור בישול.

עד כמה שהדברים נשמעים פשוטים, בוודאי כל קורא שואל את עצמו, כי אם אומנם המדליק פתילה בחמאה שיש בה בשר עובר על איסור בישול בשר בחלב, מדוע לא שמענו מעולם, שהמדליק בשבת נר של שמן עובר על איסור מבשל, מלבד שעובר על איסור מבעיר?

ההבדל בין מלאכת בישול לפעולת בישול: על נקודה זו עומד ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת יו"ד סימן צ"ב) המבהיר, כי עלינו להבדיל באופן מובהק בין איסור בישול בשבת, לבין איסור בישול בשר וחלב. בשבת נאסרה עלינו **מלאכת** בישול, ואילו באיסור בשר בחלב נאסרה **פעולת** בישול. שהנה, הגדרתן של מלאכות השבת נקבעה לפי אופן עשייתן במשכן. ומאחר שבמשכן בישלו לצורך שימוש בחפץ המתבשל, הרי שבישול אשר אינו מיועד לשימוש, אלא הוא מתהווה תוך כדי תהליך של שריפה וכלוי, אינו נחשב כמלאכה של בישול. לעומת זאת, באיסור בשר בחלב התורה אסרה את **פעולת** הבישול - אסור ליהודי לבשל בשר בחלב, לא הוזכר מאומה על מלאכה או על מטרה, האיסור הוא בכך שהבשר והחלב יתבשלו באופן שהם ראויים למאכל אדם.

רחמנים בני רחמנים, אלא מחפש כחל [חלק של הבהמה], ומבשל אותו בחרצנים ישנים!!! היתכן???

בוא וראה - הסיק הגר"ח שמואלביץ זצ"ל - כמה היה ברור לו שיש לעשות הכל כדי שלא להזדקק לבריות... ("שיחות מוסר", מוח ולב, ל"ד).

דף ק/א אפקינהו כולי עלמא לכהלנהו
מנהג זריקת בני מעיים לעופות

בערב יום הכיפורים
בכתבו את סדר יומו של היהודי בערב יום הכיפורים, כותב הטור (או"ח סי' תר"ה): "ומה שרגילין לזרוק את בני מעיו [- של התרנגול שנשחט לכפרות -] על הגג כדי ליתנם לעופות, יש להביא ראייה קצת מההיא דמסכת חולין רמי בר תמרי איקלע למערבא מעלי יומא דכפורי חזא דקא שדו כבדא וכוליא אזיל שקלינהו משום דהאידיגא דהיתרא שכיח טפי".

כבר בתקופת הגמרא, איפוא, נהגו בערב יום הכיפורים להשליך שאריות בשר לפני העופות. טעמו של המנהג מעורר צמרמורת: רחם על אחרים, כדי שבשמים ירחמו עליך...

דף קי"א לא תאכלו כל נבלה
מומר "בתאבון"...

פעם נודמן בעל החידושי הר"ם מגור זצ"ל לביתו של עשיר אחד בשעת אכילה. איחל לו לעשיר "בתאבון". **ענה** זה: אילו היה יודע כבודו שבשר נבלה הוא, לא היה מברכני 'לתיאבון'.
- **אדרבה**, ענה החידושי הר"ם, מוטב תהא מומר 'לתאבון' ולא מומר להכעיס... (סיפורי חסידים, ראה).

לעילוי נשמת
הר"ר **אברהם מנדל**
מנחם גולובינסקי זצ"ל
ב"ר משולם זצ"ל נלב"ע י' אדר תשס"ז
תנצב"ה

גם ר' בנימין
מחשובי האברכים באלעד,
לא מפספס אף יום.
2 משניות ביום וכל היום
נראה אחרת.

"עד" שהחברותא מכין לעצמו תה"

כולם מצטרפים מה איתך?

מאורות הדף היומי

לקבלת ספרון הודשי ראשון הינם מתקשרים ומאירים את הנשמה! **3764 ***

משרד ראשי: רח' וגמן 1 (מול חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני-ברק | טל: 03-5775333 | E-mail: meorot@meorot.co.il | דוא"ל: 03-7601020
פקס: 03-7601020

מאורות הדף היומי